

Національний університет цивільного захисту
України
Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

«Затверджую»
Завідувач кафедри СіГД
Полковник служби ЦЗ
О.В. Рябініна
«___» квітня 2019р.

ПОЛІТОЛОГІЯ
ТЕМА: «СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ
ТА
КОНЦЕПЦІЇ

План

1. Традиціоналізм, консерватизм та неоконсерватизм.
2. Лібералізм та неолібералізм.
3. Марксизм та ленінізм.
4. Соціал-демократія.
5. Фашизм та націонал-соціалізм.
6. Анархізм, синдикалізм. Троцькізм, маоїзм та ліворадикальні концепції.

Час проведення : самостійна підготовка

ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ СЬОГОДЕННЯ.

Сучасний світ суперечливий і динамічний. Його диференціація є джерелом різноманіття інтересів окремих спільнот людей, які втілюються в політичних ідеях.

Поняття «політичні ідеї сучасності» використовується для позначення системи поглядів, теорій, концепцій, відповідних реальності ХХ століття і виражають відношення до політичної діяльності, державі і політичній владі.

Виділяються три рівні їх функціонування:

1. На концептуально-теоретичному рівні вони представляють собою сукупність принципів, ідеалів.

2. На рівні політичної практики - реалізуються в діяльності груп інтересів, включених в боротьбу за владу, пошуків засобів впливу на неї, програмах політичних партій. У наші дні спостерігається посилення прикладного характеру сучасних політичних ідей, їх використання для вирішення конкретних соціальних та економічних проблем.

3. Актуалізований рівень - відображає те, як масова свідомість засвоює політичні ідеали і цілі.

Щоб об'єктивно оцінити місце, роль політичних ідей у суспільному житті, необхідно розглядати їх в контексті соціально-економічного розвитку світу, країни, враховувати динамізм мінливої реальності. Такий підхід, зокрема, лежить в основі класифікації політичних ідей на традиційні, що мають тривалу історію розвитку, і нові, пов'язані з осмисленням сучасного етапу цивілізації. Важливо враховувати, що традиційні ідеї в своєму розвитку прагнуть поєднати вірність базовим принципам і необхідність адаптуватися до мінливої історичної реальності. Їх аналіз в контексті історичного розвитку:

по-перше, дозволяє виявити все різноманіття реакції політичних сил на динамізм соціально-економічних процесів;

по-друге, визначити нові можливості для взаємопроникнення чи протиставлення політичних течій.

У процесі роботи над темою вам необхідно:

- Виявити основні положення традиційних політичних ідей, простежити їх пристосування до мінливої історичній обстановці,

- Визначити специфіку ідеологічного процесу в Росії на сучасному етапі.

ПЛАН

1. Традиціоналізм, консерватизм та неоконсерватизм.
2. Лібералізм та неолібералізм.
3. Марксизм та ленінізм.
4. Соціал-демократія.
5. Фашизм та націонал-соціалізм.
6. Анархізм, синдикалізм. Троцькізм, маоїзм та ліворадикальні концепції.

Розкриваючи зміст першого питання, зверніть увагу на історичні умови появи ліберальних і консервативних ідей, їх протидія і взаємопроникнення.

Становлення класичного лібералізму пов'язане з епохою буржуазних революцій XVII - XVIII століть. Він з'явився як політична ідеологія буржуазії і проголосив свободу в якості пріоритетної цінності. Виникнення консервативних ідей відноситься до рубежу XVIII - XIX століть. У цей період консерватизм виражав інтереси земельної аристократії і виступав як феодалська реакція на французьку буржуазну революцію. У ході історичного розвитку змінювалася його соціальна база, і з кінця XIX - початку XX століття він перетворюється на ідеологію буржуазії.

Продуманому освоєнню матеріалу допоможе знання ключових принципів сучасних політичних течій. Виділимо основні поняття кожного з них.

Для ліберального напрямку ключовими виступають поняття: «свобода», «конкуренція», «плюралізм». Ці ідеї пронизують політичну та економічну концепцію лібералізму і залишаються в якості ключових протягом майже двохсотлітньої його історії. Проте з часом принцип класичного лібералізму (повна свобода ринкової конкуренції при невтручанні держави в економічне життя) прийшов у протиріччя з потребами суспільного розвитку. Тому була визнана необхідність державного регулювання, а в якості найважливішого засобу вдосконалення капіталістичного суспільства стали розглядатися реформи. Для характеристики сучасної модифікації класичного лібералізму використовується поняття неолібералізм.

Найбільше вплив на суспільне життя лібералізм надав в 60-ті роки XX століття, потім його вплив став помітно слабшати, він вступив у смугу ідеологічного і політичного кризи. Теоретики

лібералізму роблять спроби забезпечити його відродження шляхом з'єднання основних принципів до потреб сучасного етапу розвитку. Прикладом такого синтезу є, зокрема, євролібералізм.

Консервативна ідеологія спирається на такі поняття, як «порядок», «влада», «традиція», «дисципліна». Орієнтація консерватизму на авторитет, сильну владу і традиції створює йому нерідко репутацію гаранта суспільної стабільності і політичного порядку. Необхідно враховувати наступне: по-перше, в реальній політичній практиці немає «чистого» консерватизму (прийнято виділяти три його течії: ліберально-консервативний, християнсько-демократичний консерватизм, авторитарний консерватизм); по-друге, виступаючи з ХІХ століття як альтернатива лібералізму, він у ряді випадків дотримувався подібних або досить близьких позицій. Найбільш тісна співпраця склалася в післявоєнні роки, а в 80-ті сформувався другий ліберально-консервативний консенсус; по-третє, практично зараз на Заході немає самостійної ліберальної або консервативної концепції.

Своєрідним синтезом лібералізму й консерватизму з'явився неоконсерватизм, що проявився у суспільному житті розвинених країн з середини 70-х років. Наступне десятиліття, а також 90-ті роки характеризувалися «консервативною хвилею». Посилення позицій нової форми консерватизму обумовлено: реакцією на зростання ідеологій, альтернативних пізнього капіталізму, кризою моделі повоєнного соціально-економічного розвитку, загострення проблеми шляхів досягнення ефективної економіки в умовах постіндустріального суспільства. У характеристиці сучасного консерватизму дослідники звертають увагу на ознаки, раніше йому не властиві: популізм і демократія.

Поняття «класичний лібералізм», «неолібералізм», «консерватизм», «неоконсерватизм» відбивають пристосування політичних ідей до мінливої історичної реальності. Однак базові принципи теорій залишалися незмінними на всіх етапах розвитку.

(до змісту)

Друге питання присвячується аналізу ідей лівих сил сучасності. На рубежі 80-90-х років минулого століття в європейському робітничому русі склалися два напрямки: реформістський і революційне, які поступово переросли в самостійні ідейно-політичні течії.

Соціал-демократична (реформістський) протягом оперує такими поняттями, як «солідарність», «реформа», «плюралізм», «соціальне партнерство». Для нього характерне пильна увага до питань соціальних гарантій політичної демократії. З питання перетворення сучасного суспільства соціал-демократи дотримуються наступних поглядів: вони вважають, що соціалістичне суспільство не може бути створено в якійсь одній країні, а виникає як масове явище, як нова ступінь людської цивілізації; основним методом перетворення є реформа. Поняття «реформа», «соціальне партнерство» (тобто класовий компроміс) виступають ключовими в політиці соціал-демократів. Практика показує, що соціал-демократичне керівництво, яке перебуває при владі в ряді країн, на ділі сприймає реформи як певну коригування соціально-економічного розвитку, як забезпечення чіткого та ефективного функціонування існуючого ладу. Його вдосконалення і стає головним завданням реформ.

Комуністичний варіант соціалістичної ідеї втілений в теорії марксизму. Марксизм виник у 40-ті роки XIX століття як наукове узагальнення і вираз корінних інтересів новонароджуваного робітничого класу. Ключовими поняттями є: «класова боротьба», «соціалістична революція», «диктатура пролетаріату», «комунізм». Для марксизму характерна переважна орієнтація на реалізацію класових цілей насильницьким шляхом, обґрунтування революційного характеру переходу від капіталізму до соціалізму.

Політичні події, що сталися в світі на рубежі 80 - 90 років, розпад СРСР, викликали пильний інтерес до долі соціалістичної ідеології.

З одного боку, спостерігається перетворення соціал-демократії в одну з авторитетних політичних сил, і той же час - крах моделі «реального соціалізму», яка представляла собою одержавлений варіант розвитку суспільства, який утвердився в результаті соціалістичної революції. Необхідно враховувати, що зміни в соціально-політичному розвитку колишніх соціалістичних країн, криза міжнародного комуністичного руху викликають неоднозначну реакцію марксизму та його ролі в суспільному розвитку.

Отже, різна історична доля двох різновидів соціалістичної ідеї. З одного боку, соціальна драма моделі «державного соціалізму», догматичного марксизму, і в той же час - успіх соціал-

демократії у вирішенні соціальних програм, перетворення в авторитетну політичну силу сучасності.

Однак, незважаючи на складності та протиріччя розвитку, соціалізм виступає як один з основних напрямків сучасної політичної думки.

(до змісту)

У роботі над третім питанням слід врахувати, що актуальність даної проблеми визначається тим, що плюралізм політичної, ідеологічної життя став реальністю сучасного російського суспільства. Політична диференціація Росії висуває проблему використання накопиченого теоретичного потенціалу для осмислення відбуваються в суспільстві процесів, для залучення в демократичні перетворення різних соціальних сил.

Аналіз ідеологічної ситуації повинен спиратися на осмислення перехідного стану сучасного суспільства. Соціально-економічний розвиток країни супроводжується різкою поляризацією суспільства, політичною нестабільністю. Перехідний стан усіх сфер життя призводить до несформованості соціальних інтересів і шляхів їх реалізації, неоднорідності політичної еліти. Істотний вплив робить динамізм у розвитку політичної ситуації, що змінюється розстановка сил, зміна тією чи іншою групою ідеологічних орієнтирів. З точки зору необхідних передумов громадянського миру, в країні відсутня згода щодо минулого, згода з приводу майбутнього. Конфронтаційний характер політичної, ідеологічної життя проявляється в протиставленні ліберальних, соціалістичних ідей; боротьбі ліберальної і націоналістичної ідеологій; протистоянні прихильників демократії і диктатури.

Зміна суспільного ладу об'єктивно призводить до необхідності заміни старої ідеології нової, але - який? Це питання є предметом роздумів, дискусій, як представників теоретичної думки, так і практичних політиків. Безсумнівно, одне: перехід від ідеологічного монізму до плюралізму є відмінною рисою сучасного етапу суспільного життя України концепції.

Література:

Основна:

1. Озеркин Д.П. Основы политологии: Курс лекций. - Ростов н/Д: "Феникс", 1996.
2. Мельник В.А. Политология: Учебник. - Мн.: Вышэйшая школа, 1996.
3. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002.

4. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упоряд. та ред. М.Сазонова. –Харків. 1998.

Додаткова:

1. Бро Ф. Политология / Перевод с французского. - М., 1992.
2. Бурдые П. Социология политики. -М.,1993.
3. Гаевский Б. Философия политики. – К., 1993.
4. Зотов А.Ф. Политология как учебная дисциплина // Политология и современный политический процесс. М., 1990.
5. Бодуен Ж. Вступ до політології. – К., 1995.
6. Августин Блаженный. О граде Божием. - М., 1994.
7. Аристотель. Политика. - Сочинения: В 4-х т. - Т.3. - М., 1981.
8. Гегель Г.В.Ф. Философия права. - М., 1990.
9. Гоббс Т. Сочинения: В 2-х т. - М., 1991.
10. Маркс К., Энгельс Ф. Манифест Коммунистической партии. -Собр.соч.: Т.4.
11. Мясников О.Г. Субъекты политики. // Соц.-пол. журнал. - 1993. - №№ 5, 6.
12. Политический статус личности. // Соц.-пол. журнал. - 1992. - № 8.
13. Тард Г. Личность и толпа. - СПб, 1903.
14. Шестопад Е.Б. Личность и политика. - М., 1998.
15. Таккер Р. Политическая культура и лидерство в Советской России. От Ленина до Горбачева. // США: Экономика, политика, идеология. 1990. №12.